

บทที่ 4

พรรคชาติไทย การก่อตั้งและพัฒนาการ

ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าพรรคชาติไทยนับเป็นสถาบันการเมืองหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย หากเริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรคการเมืองพรรคนี้ขึ้นมา(พ.ศ.2517)ก็ถือว่ามีความยืนยาวเป็นอันดับสองรองจากพรรคประชาธิปัตย์(พ.ศ.2489)เพียงพรรคเดียว และหากมองในแง่ที่ว่าระบบพรรคการเมืองไทยมักจะถูกมองในแง่ลบว่าเป็น พรรคที่มีลักษณะการจัดตั้งแบบ “เฉพาะกิจ” มากกว่าเป็นพรรคที่มุ่งหวังที่จะเป็นสถาบันที่เชื่อมกับประชาชนอย่างจริงจัง ก็ถือว่าพรรคชาติไทยได้พิสูจน์ต่อการเมืองไทยได้ในระดับหนึ่งแล้วว่าเป็นพรรคที่มีความพยายามมุ่งสู่ความเป็นสถาบันการเมืองพรรคหนึ่งของไทย

ภายใต้การแข่งขันบนเวทีทางการเมืองไทยอันเชี่ยวกรากนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ อะไรทำให้พรรคชาติไทย ยังคง “ยืนหยัด ชัดเจน” (ตามสโลแกนพรรค) ได้อย่างยาวนานหากเปรียบเทียบกับ พรรคที่เกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน¹ นับเป็นสิ่งที่น่าสนใจให้ย้อนกลับไปกล่าวถึงความเป็นมานับตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มาจนถึงพรรคชาติไทยในยุคการนำของบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 21 ของประเทศไทย จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ที่พรรคชาติไทยถูกยุบ และกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม 2551 โดยพรรคชาติไทยเปลี่ยนชื่อเป็น “พรรคชาติไทยพัฒนา” ภายใต้การนำของหัวหน้าพรรคคือ นายชุมพล ศิลปอาชา²

ในส่วนของการกล่าวถึงเรื่องของการก่อตั้ง พัฒนาการ และบทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทย จะเป็นการกล่าวถึงพรรคชาติไทย โดยกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างคณะทหารที่ทรงอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจในขณะนั้น กับการก่อตั้งพรรคชาติไทยในยุคแรก ไปจนถึง

¹ พิจารณาจากพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับพรรคชาติไทยได้แก่ พรรคกิจสังคม 2518 พรรคประชากรไทย 2522 และพรรคความหวังใหม่กับพรรคพลังธรรม 2533 เป็นต้น

² พรรคชาติไทยพัฒนาถูกเรียกว่าเป็น “พรรคชาติไทยสาขา 2 “ ดูบทความ “ชุมพล ศิลปอาชา รับไม้พี่น้าพา "ชาติไทย"สาขา2” ใน มติชนรายวัน (ฉบับวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 31)

ยุคสมัยที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่มือของกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และในยุคที่ปัจจัยแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคที่พรรคการเมืองจำนวนมากหลายพรรครวมทั้งประเทศไทยถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรค ซึ่งการจะกล่าวถึงในที่นี้ จะขอแบ่งเป็น 3 ช่วงด้วยกัน คือ

- ช่วงก่อตั้งพรรค
- ช่วงการเข้ามาของนักการเมืองท้องถิ่น
- ช่วงที่ประเทศไทยถูกยุบ

ช่วงก่อตั้งพรรค

ประเทศไทยเป็นพรรคที่เริ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ.2517 ซึ่งการก่อตั้งพรรคชาติไทยนั้น กล่าวได้ว่าเป็นพรรคที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทหารอย่างแนบแน่น พรรคชาติไทยเกิดขึ้นมาจากกลุ่มเครือญาติในซอยราชครู ซึ่งเคยทรงอิทธิพลอย่างมากภายหลังจากการรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2490 โดยกลุ่มผู้มีบทบาทในซอยราชครูยุคแรกได้แก่ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และพลเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ เป็นต้น ซึ่งในช่วงยุคสมัยนั้นนับได้ว่า กลุ่มซอยราชครู เป็นกลุ่มที่มีอำนาจทั้งฐานอำนาจทางการเมืองและฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยการก่อตั้งพรรคชาติไทยนั้นส่วนหนึ่งมาจากความต้องการที่จะคานกระแสบ้างของฝ่ายซ้ายและกลุ่มก้าวหน้าอื่นๆ ในกระแสการเมืองแนวก้าวหน้าในช่วงพ.ศ.2516-2519⁴ ด้วยการนำแนวคิดอนุรักษนิยม และการนำเอาคำว่า “ชาติไทย” มาตั้งเป็นชื่อพรรค ซึ่งคำว่า “ชาติไทย” ในเอกสารของพรรค ระบุว่า

³ ธุรกิจของกลุ่มซอยราชครูในช่วง 2490-2500 ได้แก่ บริษัทศรีอยุธยาประกันภัย บริษัทประกันชีวิต ศรีอยุธยา บริษัททหารสามัคคี บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ ธนาคารศรีอยุธยา บริษัทประมงไทย ไทยเดินเรือทะเล บริษัทเดินเรือไทย ฯลฯ ดู สังคีต พิริยะรังสรรค์, ผาสุก พงษ์ไพจิตร บรรณาธิการ, “พรรคชาติไทย จากกลุ่มซอยราชครูถึงกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่น”, จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), น. 28.

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 57-58.

“ชาติไทย” เป็นคำที่มีความหมายและความสำคัญในตัวเองอย่างลึกซึ้ง เป็นมงคลนามสมาชิกของพรรคมีความพร้อมและความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อชาติไทยอันเป็นที่รักยิ่งด้วยชีวิตจิตใจ เป็นอุดมการณ์ที่สูงส่ง ซึ่งเรายึดมั่นไม่เสื่อมคลาย จึงได้ให้ชื่อพรรคว่าพรรคชาติไทย”⁵

นอกจากนั้น ในเอกสารของพรรคชาติไทยกล่าวถึงจุดยืนและอุดมการณ์ของการก่อตั้งพรรคไว้ว่า “เพื่อป้องกันและต่อต้านการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ และราชบัลลังก์” การก่อตั้งขึ้นมาด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงถูกมองว่าเป็นพรรคฝ่ายขวา และผูกโยงอยู่กับกลุ่ม “นายทุน ขุนศึก สักดินา ทหารราช” หรือในฉายาว่า “ขวาพิฆาตซ้าย”⁶ และส่วนหนึ่งที่ถูกมองเช่นนั้นก็เพราะเป็นพรรคการเมืองที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปจากกลุ่มทหารมาเป็นพรรคการเมือง หรือที่เรียกว่า “กลุ่มราชครู” อันเกิดจากช่องว่างทางอำนาจที่ กลุ่มการเมืองของจอมพลถนอม - ประภาส ถูกกันออกไปในเหตุการณ์ 14 ตุลา ซึ่งเปิดโอกาสให้มีกลุ่มการเมืองอื่นๆ เข้ามามีบทบาทในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น⁷

ก่อนหน้าที่ฝ่ายทหาร(ถนอม-ประภาส)สูญเสียอำนาจทางการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา เป็นที่ทราบกันดีว่าหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทยนั้นไม่ได้มีไว้สำหรับกลุ่มอำนาจใดอำนาจหนึ่งครองอำนาจอย่างถาวร กลุ่มชวยราชครูเองที่เคยมีอำนาจก็เคยถูกช่วงชิงอำนาจทางการเมืองไปโดยการทำรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2500) ตราบจนในปี 2516 ที่เกิดเหตุการณ์สำคัญทำให้หน้าประวัติศาสตร์ของไทยเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา จนอำนาจทางการเมืองยุคสฤษดิ์ ถนอม ประภาสสิ้นสุดลง(2500-2516) จึงเป็นช่วงที่กลุ่มชวยราชครูได้ฟื้นตัวกลับมาใหม่อีกครั้ง

เมื่ออำนาจดิบเถื่อนผ่านพ้นไปหลังจากเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็เริ่มมีบรรยากาศของสิทธิเสรีภาพ และมีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น มีการเตรียมการเลือกตั้งทั่วไป ในต้นปี 2518 ซึ่งพรรคชาติไทยได้ถือกำเนิดขึ้นมาภายใต้แกนนำของพรรคคือ พล.ต.ประมาธ อธิการ

⁵ เอกสารของ พรรคชาติไทย, กรุงเทพฯ : เทพนิมิตการพิมพ์, 2524, น.6; ผู้ที่เป็นคนตั้งชื่อคือ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ และนายสะอาด ปิยะวรรณ ยืนจดทะเบียนในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2517 ดู นรนิติ เศรษฐบุตร, กลุ่มราชครูในการเมืองไทย, (กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์, 2543), น.88.

⁶ นรนิติ เศรษฐบุตร, กลุ่มราชครูในการเมืองไทย, (กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์, 2543), น. 89.

⁷ เรื่องเดียวกัน, น. 92.

พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ(ยศขณะนั้น) และนายทหารยศนายพลเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแรงสนับสนุนสำคัญในการจัดตั้งพรรคหลายคน ด้วยการที่พรรคหุ้มล้อมไปด้วยนายทหารยศนายพลทำให้นอกจากจะถูกตั้งฉายาว่าเป็น “ขวาพิฆาตซ้าย”แล้ว ก็ยังถูกตั้งสมญานามว่าเป็น “พรรคนายพล”อีกด้วย⁸

ในระยะเริ่มแรกผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคคนแรกของพรรคชาติไทยคือ พล.ต. ประมาณ อติเรกสาร พล.ต.ศิริ สิริโยธิน ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค และพล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นเลขาธิการพรรค และผู้ที่เข้าร่วมสมาชิกในระยะแรกมาจากอดีตสมาชิกพรรคสหประชาไทย (พรรคที่จอมพลถนอมเคยเป็นหัวหน้าพรรค) พรรคเสรีนิยมนักศึกษา(พรรคที่จอมพลป. พิบูลสงครามเคยเป็นหัวหน้าพรรค) พรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคประชาธิปไตย รวมทั้งนายทหารและนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับตระกูลอติเรกสาร และ ชุณหะวัณ

มีผู้กล่าวเอาไว้ว่า “กลุ่มชอยราชครู ใช้เวลารอคอยเพียง 18 ปีก็สามารถฟื้นอำนาจทางการเมืองของตนคืนมาได้”⁹ ซึ่งนั่นก็คงเป็นคำกล่าวที่ตรงไปตรงมาและเป็นเรื่องจริง เพราะแม้ว่าการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกของพรรคชาติไทยจะไม่ได้มีโอกาสในการร่วมรัฐบาล เนื่องจากถูกปฏิเสธจากรัฐบาลของม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่มองภาพลักษณ์ของพรรคชาติไทยว่ามีนโยบาย “ขวาจัด” แต่ในเวลาต่อมาเมื่อม.ร.ว.กึกกฤษ์ ปราโมชเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคชาติไทยก็ได้รับโอกาสเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม และคนในกลุ่มชอยราชครูก็ทยอยเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง ตัวอย่างได้แก่ พล.ต.ประมาณ อติเรกสาร ได้เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พล.ต.ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีกระทรวงคมนาคม เป็นต้น โอกาสในการร่วมจัดตั้งรัฐบาลครั้งนี้(2518-2519)ถือได้ว่าเป็นย่างก้าวแรกของพรรคชาติไทยก็ได้ ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีการเมืองการปกครองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการที่ได้คุมกระทรวงกลาโหมซึ่งถือเป็นกระทรวงที่สำคัญอย่างมาก

⁸ สังคีต พิริยะรังสรรค์, “พรรคชาติไทย จากกลุ่มชอยราชครูถึงกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่น”, จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, น. 29.

⁹ เรื่องเดียวกัน, น.30.

ความใกล้ชิดกับกองทัพมากกว่าพรรคอื่น โดยที่มีรัฐมนตรีคุมกระทรวงกลาโหม ทำให้ช่วงนี้เป็นช่วงที่พรรคชาติไทยถึงกับถูกเพ่งเล็งอย่างมากในฐานะที่เป็นพรรค “ขวาพิฆาตซ้าย” และถูกตั้งข้อสงสัยว่าอาจจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในวิกฤติการณ์ทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หรือไม่?¹⁰

แต่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลา กลุ่มทหารในพรรคชาติไทยก็หมดบทบาทลงเช่นเดียวกัน และกลุ่มทหารที่ยึดอำนาจนั้นก็เป็นคนละกลุ่มกับพรรคชาติไทย¹¹

ประเด็นของอำนาจที่เกี่ยวข้องกับกองทัพของพรรคชาติไทยนี้ ในส่วนของการก่อตั้งพรรคชาติไทยนั้นมีความเกี่ยวข้องอย่างแน่นอนว่าเชื่อมโยงกับกลุ่มอำนาจทางทหารของคนในกลุ่มชอวยราชครู แต่ในส่วนของบทบาทอำนาจทางทหารที่มี ก็ยังไม่สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มทหารภายในพรรคชาติไทยจะเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ได้เข้ามามีอำนาจปกครองในประเทศอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนครั้งอดีต(ยุคสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส)จนมีผลมาสู่วิกฤติการณ์เมืองที่ใหญ่โต เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลา ซึ่งในประเด็นนี้ก็มีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าสนใจ เช่นในความเห็นของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ให้ความเห็นไว้ว่า

“ผมมองว่าพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ไม่มีความสัมพันธ์กับทหารและเกิดปัญหาเนื่องจากไม่สามารถควบคุมทหารได้ วิกฤติในช่วง 2514-2517 ในปี 2516 พอกฎหมายถนอม โคน โคนัน กลุ่มที่มีอำนาจในตอนนั้นคือกลุ่มของ กฤษณ์ สีวะรา บุญชัย บำรุงพงษ์ เสริม ฒ นคร เกียรติศักดิ์ ชมะนันท์ ตอนแรกกฤษณ์หนุนคึกฤทธิ์ แต่ต่อมาในปี 2518 ปรากฏว่า มรว.คึกฤทธิ์ไม่ได้รับเลือกตั้ง เนื่องจากกฤษณ์ไม่สนับสนุน ดังนั้นปี 2519 ตำแหน่งสุดท้ายของกฤษณ์คือตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลเสนีย์ ปราโมทย์ รับตำแหน่งไม่ถึงอาทิตย์ก็ตาย พอกฤษณ์ตาย บุญชัย บำรุงพงษ์ก็ขึ้นมาหนุนเสนีย์ ปราโมชแทน วิกฤติในช่วงนั้นที่มีชื่อเสียงมากๆ คือรัฐบาลเสนีย์ขึ้นมาให้คุณประมาทเป็นรัฐมนตรีกลาโหมคุณประมาทเพื่อจะหาฐานในทางทหารให้กับพรรคชาติไทยได้มีการแต่งตั้งนายทหารข้ามหน้าข้ามตา ก็คือพยายามจะหนุนคุณฉลาด หิรัญศิริขึ้นมาเป็นผู้ช่วยผู้บังคับบัญชาการทหารบกซึ่งขณะนั้น

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, น.50.

¹¹ นรนิติ เศรษฐบุตร, กลุ่มราชครูในการเมืองไทย, (กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์, 2543), น.99.

มีชื่อเสียงมากว่าเป็นการวางระเบิดเวลา จนกระทั่งคุณทวิช เสนิงศ์ ณ อยุธยา คนของพรรคประชาธิปัตย์ต้องขึ้นมา “ปลดระเบิดเวลา” จนกระทั่งนำไปถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มันเป็นการรัฐประหารซ้อนรัฐประหาร เริ่มมาจากการหนุนให้เกิดการรัฐประหารก่อนและท้ายที่สุดก็ถูกกลุ่มของบุญชัย เสริม เกรียงศักดิ์ ทำรัฐประหารนี้เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ประเด็นสำคัญก็คือ ชาติไทยขึ้นมาครั้งแรกโดยการไม่มีฐานทางทหารเป็นจุดที่นำไปสู่วิกฤติการณ์ที่ใหญ่โต¹²

อย่างไรก็ตาม ในการให้ความเห็นในที่นี้ว่าจุดเริ่มต้นของพรรคชาติไทยมีความแนบแน่นกับกลุ่มทหารนั้นก็เพียงต้องการมุ่งเน้นให้เห็นความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองที่มีกับกลุ่มทหาร แม้จะเป็นช่วงที่อำนาจเผด็จการทางทหารถูกต่อต้านและล้มลง ก็ยังคงมีการสานต่อของฝ่ายทหารกับการเมืองอยู่อย่างไม่ขาดสาย¹³ เพียงแต่อำนาจทหารนั้นไม่ได้ถูกใช้อย่างดิบเถื่อน และชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนยุคสมัยของจอมพลสฤษดิ์เท่านั้นเอง

ช่วงของนักการเมืองท้องถิ่น และนักธุรกิจ

หลังจากที่พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทหารชอยราชครูมาเป็นพรรคการเมือง ในวิถีทางของการเลือกตั้ง และประสบความสำเร็จในฐานะที่ได้เป็นพรรคร่วมรัฐบาลในหลายครั้ง และจำนวนสมาชิกในการเลือกตั้งแต่ละครั้งก็ถือว่ามีจำนวนมากพอสมควร

ความสำเร็จที่น่าจดจำครั้งหนึ่งในการเลือกตั้งของพรรคชาติไทย คือ การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม 2531 เพราะพรรคชาติไทยที่นำโดยหัวหน้าพรรคพล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้สร้างปรากฏการณ์ให้กับพรรคชาติไทยเป็นครั้งแรกที่ทำให้พรรคชาติไทยได้เสียงในสภาผู้แทนราษฎรเป็นอันดับหนึ่งคือ 87 เสียง กระนั้นช่วงที่กล่าวถึงเป็นช่วงเดียวกับที่ ฝ่ายทหารและ

¹² ข้อคิดเห็นของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ในการสัมมนาเกี่ยวกับพรรคชาติไทย นำมาลงใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ), จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539), น.65.

¹³ เป็นข้อวิเคราะห์ของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร ใน จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539), น.66.

กองทัพยังคงสนับสนุนพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์อยู่ จึงทำให้พล.ต.ชาติชาย ยังไม่กล้าประกาศตัวที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศที่จะไม่รับตำแหน่ง ก็ทำให้พล.อ.ชาติชาย ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นหัวหน้ารัฐบาลและเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย¹⁴ ซึ่งถือเป็นความสำเร็จสูงสุดของกลุ่มราชครูกับการเมืองไทยก่อนที่จะภายหลังจะเปลี่ยนแปลงมาสู่ยุคของนักการเมืองท้องถิ่น และนักธุรกิจซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกลุ่มราชครูในช่วงต่อมา

ความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงของพรรคชาติไทย คือ การที่ พล.อ.ประมาธ อธิการสภาหัวหน้าพรรคชาติไทยและผู้นำฝ่ายค้านในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย (สมัยที่1)¹⁵ ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ต่อมาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2537 ในการประชุมใหญ่ของพรรคชาติไทยปรากฏว่านายบรรหาร ศิลปอาชา ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่ โดยมีนายเสนาะ เทียนทอง เป็นเลขาธิการพรรค ยุคนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงยุคเปลี่ยนผ่านที่พรรคชาติไทยปรับเปลี่ยนไปสู่ยุคของนักการเมืองท้องถิ่น เนื่องจากหัวหน้าพรรคคือนายบรรหาร ที่มีได้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับกลุ่มราชครูเลย

บรรหาร ศิลปอาชา ถือว่าเป็นบุคคลที่เติบโตมาจากการเมืองท้องถิ่นมาก่อน โดยก้าวเข้ามาสู่การเมือง เริ่มต้นจากการเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี และต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อปีพ.ศ.2516 ต่อมาในปี พ.ศ.2518 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวุฒิสมาชิก และในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 16 และครั้งที่ 17 ปีพ.ศ. 2535 บรรหารได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยคะแนนสูงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ¹⁶ ดังนั้นเส้นทางการเมืองของนายบรรหารจึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับสายใดกับเส้นทางการเมืองของผู้ก่อตั้งพรรคเลยด้วยซ้ำ แต่เป็นการเติบโตจากท้องถิ่นสู่ระดับชาติ การปรับเปลี่ยนสู่ยุคของนายบรรหารจึงเป็นลักษณะที่ต้องการสร้างพรรคให้เข้มแข็งมากกว่าการขยายฐานอำนาจภายในกลุ่มเครือญาติสายทหารภายในพรรค

¹⁴ ธนาภิต(นามแฝง), ประวัตินายกรัฐมนตรีไทย, (กรุงเทพฯ : ปิรามิด, 2545), น.336-337.

¹⁵ พล.อ.ประมาธ อธิการสภา กลับมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคอีกครั้ง หลังจากทีพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ไปตั้งพรรคชาติพัฒนา และพล.อ.อ.สมบุญ ระหงส์ เป็นหัวหน้าพรรคชั่วคราว ดู เรื่องเดียวกัน, น. 418.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, น. 419.

มีผู้กล่าวถึงพรรคชาติไทยในช่วงนี้ว่ามีภาพพจน์ที่เป็นแบบ “พรรคนักธุรกิจ” และ “พรรคเจ้าพ่อท้องถิ่น” เนื่องจากเมื่อพิจารณาคณะกรรมการบริหารพรรคในยุคนี้ ตั้งแต่หัวหน้าพรรคจนถึงกรรมการบริหารพรรค ส่วนใหญ่ทุกคนมีอาชีพหรือภูมิหลังเป็นนักธุรกิจ และถูกมองในทัศนะของฝ่ายข้าราชการและตำรวจ ว่ามีลักษณะเป็น “เจ้าพ่อ”¹⁷ ประเด็นที่น่าสนใจจึงอยู่ที่พรรคชาติไทยซึ่งเคยเป็นพรรคที่มีความสัมพันธ์กับทหาร เป็นพรรคขวาจัด ได้ก้าวมาสู่พรรคของนักการเมืองท้องถิ่น และนักธุรกิจ อย่างเต็มตัว

ในช่วงนี้พรรคชาติไทยถูกมองในทางลบอย่างมาก เนื่องจากภาพพจน์ของผู้นำพรรคชาติไทยบางคน ถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดกฎหมาย เช่นในกรณีของนายวัฒนา อัสวเหม และนายณรงค์ วงศ์วรรณซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับธุรกิจผิดกฎหมาย¹⁸ ในขณะที่ภายในพรรคชาติไทยเองก็มีหลายกลุ่มย่อยเกิดขึ้นภายในพรรค ส่วนหนึ่งก็มาจากกลุ่มอุปถัมภ์ภายใน ที่เกิดกลุ่มย่อยเพื่อต่อรองอำนาจ ซึ่งลักษณะกลุ่มย่อยนี้จะแบ่งแยกออกเป็น กลุ่มที่ยึดติดกับภูมิภาคเป็นสำคัญ เช่น กลุ่มเทิดไท กลุ่ม 16 กลุ่มวังน้ำเย็น กลุ่มนายบรรหาร ฯลฯ¹⁹

อย่างไรก็ตามในยุคการนำของนายบรรหาร ศิลปอาชา ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขภายหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภา 35 ที่มีการแก้ไขให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสส. พรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสูงสุดในการเลือกตั้งก็จะเป็นพรรคที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล พรรคชาติไทยเองซึ่งมีความพร้อมทั้งในด้านเศรษฐกิจของพรรค และแรงสนับสนุนจากผู้อุปถัมภ์ภายในพรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผนึกกำลังทางการเมืองกับกลุ่มวังน้ำเย็นของนายเสนาะ เทียนทอง ทำให้หลังจากการเลือกตั้ง ปีพ.ศ.2538 ปรากฏว่าพรรคชาติไทยได้รับคะแนนสูงสุดและได้เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล นายบรรหารจึงได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

¹⁷ คูเวียงรัฐ เนติโพธิ์, เจ้าพ่อในทัศนะของข้าราชการฝ่ายปกครองและตำรวจ, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), น.5.

¹⁸ สังคีต พิริยะรังสรรค์, “พรรคชาติไทย จากกลุ่มชอชราชครูถึงกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่น”, จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, น.39.

¹⁹ “พรรคชาติไทย จากกลุ่มชอชราชครูถึงกลุ่มเจ้าพ่อท้องถิ่น”, จิตสำนึกและอุดมการณ์ของขบวนการประชาธิปไตยร่วมสมัย, น. 41.

คนที่ 21 ของประเทศไทย และเป็นครั้งที่สองที่ประเทศไทยได้รับคะแนนสูงสุดในการเลือกตั้งทั่วไป²⁰

ในการเลือกตั้งทั่วไปพ.ศ.2538 พรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ได้เคยสัญญากับประชาชนในเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งคือ“การปฏิรูปการเมือง”²¹ และเพื่อให้เป็นไปตามคำมั่นสัญญาต่อประชาชนและเพื่อตอบสนองเสียงเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การต่อต้านการทุจริตของนักการเมืองและการละเมิดกฎหมาย นายบรรหารในฐานะนายกรัฐมนตรีจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมือง(คปก.)ขึ้น

คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อวางแผนการพัฒนาการเมือง และที่สำคัญที่สุดคือเสนอร่างกฎหมายเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 โดยให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.) 99 คน เป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว จนนำมาสู่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 อันเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญอีกครั้งในการปรับตัวของพรรคชาติไทย และพรรคการเมืองไทย

รัฐธรรมนูญปี 2540 ถูกกล่าวกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง เพราะประชาชนจำนวนมากมีส่วนร่วมในการร่างและได้ขยายสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น มีการจัดตั้งองค์กรอิสระ ซึ่งถือเป็นสถาบันการเมืองใหม่ กระนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ก็ยังคงมีข้อจำกัดอยู่เช่นเดียวกับฉบับอื่นๆ ที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการซื้อขายเสียงของนักการเมือง แต่จุดเด่นที่สำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือการสร้างเสถียรภาพให้แก่ฝ่ายบริหารอย่างมาก

ขณะเดียวกันพรรคการเมืองที่โดดเด่นและเติบโตขึ้นบนจังหวะทางการเมืองแบบนี้คือพรรคไทยรักไทย จากการที่ระบบการเมืองยุครัฐธรรมนูญปี 2540 ก่อนข้างเอื้อให้กับฝ่ายการเมืองที่มีเสียงข้างมาก สามารถคุมสภาผู้แทนราษฎร และควบคุมอำนาจรัฐได้ ถึงพรรคไทยรักไทยจะเติบโตอย่างก้าวกระโดดเพื่อต้องการเอกภาพในการบริหารรัฐบาลเพียงพรรคเดียวด้วยวิธีการ เช่น การควบรวมกิจการพรรคการเมือง แต่ทั้งหมดนี้ส่วนหนึ่งก็เกิดขึ้นเพราะการออกแบบสถาบันการเมืองที่ต้องการจะสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมืองขึ้นมาด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าว

²⁰ คูลิจิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการ การเมืองการปกครองไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547), น. 288.

²¹ ลิขิต ธีรเวคินมองว่า การปฏิรูปการเมืองเป็นการแนะนำของ ดร.สุรเกียรติ์ ซึ่งได้เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลของนายบรรหาร คู เรื่องเดียวกัน, น. 288.

หลายๆคนมองว่า พรรคชาติไทยมีโอกาที่จะยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย เนื่องจากสส.ในพรรคความหวังใหม่ก็ย้ายไปรวมกับพรรคไทยรักไทย ส่วนพรรคชาติพัฒนาที่เคยแยกออกมาจากพรรคชาติไทย ก็ยุบรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นช่วงสถานการณ์ที่บีบให้พรรคการเมืองแตกออกเป็นสองพรรคใหญ่ สองขั้วการเมืองใหญ่คือพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคไทยรักไทย แต่พรรคชาติไทยก็ยังคงประกอบพรรคในฐานะพรรคขนาดกลางต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาของพรรคขนาดกลางอย่างพรรคชาติไทย ไม่ได้อยู่ที่การเมือง กลายเป็นระบบพรรคขนาดใหญ่สองพรรค แต่อยู่ที่ความเติบโตอย่างรวดเร็วและเข้มแข็งของพรรคไทยรักไทย และความนิยมในการสร้างความนิยมจากฐานนโยบาย ที่ทำให้ระบบพรรคการเมืองไทยเกิดพลวัตและความเปลี่ยนแปลงมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน กระแสความนิยมในนโยบายของพรรคไทยรักไทย ทำให้พรรคชาติไทยกลายเป็นพรรคระดับภาค

โดยความเปลี่ยนแปลงของพรรคชาติไทยจากพรรคที่เติบโตจนเป็นพรรคขนาดใหญ่มาสู่พรรคขนาดกลาง หรือระดับภาค อาจดูได้จากตารางเปรียบเทียบจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจาก การเลือกตั้งของพรรคชาติไทย ในการเลือกตั้งทั่วไปที่ผ่านมาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้ง พ.ศ.2518 - 2544

การเลือกตั้งทั่วไปของพรรคชาติไทย	จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง
26 มกราคม พ.ศ. 2518	28
4 เมษายน พ.ศ. 2519	56
22 เมษายน พ.ศ. 2522	42
18 เมษายน พ.ศ. 2526	73
27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529	63
24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531	87
22 มีนาคม พ.ศ. 2535	74
13 กันยายน พ.ศ.2535	77
2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538	92
17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539	39
19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540	39
6 มกราคม พ.ศ. 2544	41
6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548	25

ที่มา : ข้อมูลสรุปผลการเลือกตั้งทั่วไปจาก เว็บไซต์ของพรรคชาติไทย

http://www.chartthai.or.th/index.php?option=com_profiles

โดยพัฒนาการของพรรคชาติไทยในช่วงนี้ ที่ได้ปรับเป็นพรรคการเมืองขนาดกลางหรือระดับภาค สามารถดูได้จากจำนวนสาขาพรรคชาติไทยทั้งหมดจำนวน 14 สาขา ที่ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคกลางเป็นหลัก คือ จำนวน 7 สาขา ภาคใต้ 3 สาขา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 สาขา และภาคเหนือ 1 สาขา ตามลำดับ โดยมีช่วงเวลาของการจัดตั้งตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวนสาขาพรรคชาติไทย

ลำดับ	สาขาพรรค	วันที่จัดตั้ง	ภาค
1	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดร้อยเอ็ด	17 พฤศจิกายน 2541	ตะวันออกเฉียงเหนือ
2	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดสงขลา	17 พฤศจิกายน 2541	ใต้
3	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดสุพรรณบุรี	17 พฤศจิกายน 2541	กลาง
4	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดชัยนาท	6 มิถุนายน 2544	กลาง
5	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดอุทัยธานี	6 มิถุนายน 2544	กลาง
6	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดเชียงราย	6 มิถุนายน 2544	เหนือ
7	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดอ่างทอง	12 ธันวาคม 2544	กลาง
8	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดลพบุรี	12 ธันวาคม 2544	กลาง
9	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดนครราชสีมา	20 พฤษภาคม 2548	ใต้
10	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดนครสวรรค์	8 มีนาคม 2549	กลาง
11	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดอุบลราชธานี	5 กรกฎาคม 2549	ตะวันออกเฉียงเหนือ
12	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดกาฬสินธุ์	18 กรกฎาคม 2549	ตะวันออกเฉียงเหนือ
13	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดนครศรีธรรมราช	13 ตุลาคม 2549	ใต้
14	สาขาพรรคชาติไทยจังหวัดปทุมธานี	13 ตุลาคม 2549	กลาง

ที่มา : ข้อมูลจากเว็บไซต์พรรคชาติไทย

http://www.chartthai.or.th/index.php?option=com_profiles

ในส่วนของบริษัทของฝ่ายบริหารพรรคการเมืองนับตั้งแต่ก่อตั้งพรรคชาติไทย จนถึงในช่วงที่พรรคเริ่มเปลี่ยนแปลงมาสู่พรรคการเมืองภายใต้การบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่น ที่ผ่านมาได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลมาแล้ว 2 ครั้ง คือในช่วงของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และนายบรรหาร ศิลปอาชา โดยพัฒนาการของบริษัทการบริหารพรรคการเมือง มีช่วงของการเปลี่ยนหัวหน้าพรรค และเลขาธิการพรรคแต่ละช่วงคู่ได้ในตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ลำดับหัวหน้าพรรคชาติไทย

ลำดับ	รายชื่อหัวหน้าพรรค	ช่วงที่ดำรงตำแหน่ง
1	พลตำรวจตรีประมาณ อดิเรกสาร	พ.ศ. 2517 - 2529
2	พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	พ.ศ. 2529 - 2534
3	พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์	พ.ศ. 2534 - 2535
4	พลตำรวจเอกประมาณ อดิเรกสาร	พ.ศ. 2535 - 2537
5	นายบรรหาร ศิลปอาชา	พ.ศ. 2537 - 2551

ตารางที่ 4 ลำดับเลขาธิการพรรคชาติไทย

ลำดับ	รายชื่อเลขาธิการพรรค	ช่วงที่ดำรงตำแหน่ง
1	พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ	พ.ศ. 2517-2522
2	นายบรรหาร ศิลปอาชา	พ.ศ. 2522 - 2537
3	นายเสนาะ เทียนทอง	พ.ศ. 2537-2539
4	นายปองพล อดิเรกสาร	พ.ศ. 2540 - 2543
5	นายสนธยา คุณปลื้ม	พ.ศ. 2544 - 2547
6	นายประภัตร โพธสุธน	พ.ศ. 2548 - 2551

พัฒนาการของพรรคชาติไทยนับจากเริ่มก่อตั้งพรรคมาก็เริ่มที่จะมีบทบาททางการเมือง โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งทำหน้าที่ทั้งในบทบาทของรัฐบาล และฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎรมาโดยตลอด ซึ่งในช่วงสมัยของนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีถือเป็นช่วงที่พรรคชาติไทยได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุด คือ จำนวน 92 คน และหลังจากนั้นก็ยังมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา โดยการได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยได้อยู่ในบทบาทของการเป็นรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ โดยดูรายละเอียดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้ง นับตั้งแต่พ.ศ. 2518 - 2550 ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้ง นับตั้งแต่พ.ศ.2518 – 2550

การเลือกตั้ง ทั่วไป	จำนวนสส.	สถานภาพ	หัวหน้าพรรค
พ.ศ. 2518	28	รัฐบาล	พลตำรวจตรี ประมาณ อติเรกสาร
พ.ศ. 2519	56	รัฐบาล	พลตำรวจตรี ประมาณ อติเรกสาร
พ.ศ. 2522	42	รัฐบาล	พลตำรวจตรี ประมาณ อติเรกสาร
พ.ศ. 2526	73	ฝ่ายค้าน	พลตำรวจตรี ประมาณ อติเรกสาร
พ.ศ.2529	63	รัฐบาล	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
พ.ศ.2531	87	รัฐบาล	พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
พ.ศ. 2535	74	รัฐบาล	พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์
พ.ศ.2535	77	ฝ่ายค้าน	พลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร
พ.ศ. 2538	92	รัฐบาล	นายบรรหาร ศิลปอาชา
พ.ศ.2539	39	ฝ่ายค้าน	นายบรรหาร ศิลปอาชา
พ.ศ.2540	39	ฝ่ายค้าน	นายบรรหาร ศิลปอาชา
พ.ศ. 2544	41	รัฐบาล	นายบรรหาร ศิลปอาชา
พ.ศ. 2548	25	ฝ่ายค้าน	นายบรรหาร ศิลปอาชา
พ.ศ. 2550	34	รัฐบาล	นายบรรหาร ศิลปอาชา

โดยสรุป จุดสำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยเข้าสู่อำนาจทางการเมืองได้อย่างประสบความสำเร็จจนได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล ตั้งแต่พรรคชาติไทยในยุคเริ่มแรก จนถึงช่วงยุคของนักการเมืองท้องถิ่น และช่วงหลังรัฐธรรมนูญ 2540 สามารถสรุปไว้ในขั้นนี้ได้ว่า

1. กลุ่มแกนจัดตั้งมีความสัมพันธ์กับบางกลุ่มในกองทัพอย่างแนบแน่นมาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2517-2519 พรรคชาติไทยเป็นช่องทางให้ฝ่ายข้าราชการทหารเข้ามามีบทบาทอย่างมากในรัฐสภา

2. ตั้งแต่ต้น และช่วงที่พรรคชาติไทยประสบความสำเร็จในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่สามารถดึงดูดเอานักธุรกิจ นักการเมืองจากท้องถิ่นต่างๆ ในภาคเหนือ กลาง และอีสาน เข้าร่วมสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้สนับสนุนพรรค ปัจจุบัน

เหล่านี้ทำให้พรรคชาติไทยมีจุดแข็งกว่าพรรคอื่นๆ และได้ผันตัวเองเป็นพรรคยอดนิยมของนักธุรกิจ ทั้งนักธุรกิจรุ่นใหม่ นักธุรกิจที่มีอิทธิพล หรือกลุ่มนักธุรกิจการเมืองระดับภูมิภาค

3. ภายหลังจากที่พรรคไทยรักไทยครองเสียงข้างมากภายใต้กระแสความนิยมของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่กุมความนิยมไว้อย่างเบ็ดเสร็จ การเมืองก็เริ่มมีแนวโน้มที่จะแตกออกเป็นสองพรรคใหญ่ซึ่งหมายถึง พรรคไทยรักไทยที่เน้นแนวนโยบาย และพรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคที่มีความเก่าแก่ยาวนาน ทำให้พรรคชาติไทยซึ่งเคยเป็นพรรคขนาดใหญ่ในช่วงที่ผ่านมา กลายเป็นพรรคขนาดกลาง หรือกลายเป็นพรรคที่มีกลุ่มสุพรรณบุรีและครอบครัวศิลปอาษาเป็นแกนหลัก

ช่วงถูกยุบพรรค

จากพัฒนาการทั้งสองช่วงของพรรคชาติไทย สะท้อนให้เห็นในแง่หนึ่งว่า วัฒนาการของการเมืองไทยได้มีความเปลี่ยนแปลงจากเดิม คือ การมีกลุ่มนักธุรกิจระดับชาติเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของพรรคการเมือง แทนที่กลุ่มข้าราชการทหาร และกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นอย่างเต็มตัว

ซึ่งในบริบทดังกล่าว พรรคชาติไทยนับเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่มีการปรับตัวในลักษณะเช่นนั้น กล่าวคือ พรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ได้พัฒนาตัวมาจากกลุ่มทหารที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมือง จนกระทั่งเปลี่ยนผ่านตนเองมาสู่พรรคที่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นซึ่งมีประสบการณ์ทางการเมืองมาอย่างยาวนาน เข้ามามีบทบาทภายในพรรค นั่นคือ นายบรรหาร ศิลปอาษา ในขณะที่พรรคชาติไทยเองก็ต้องปรับตัวในบริบทแวดล้อมที่นักธุรกิจการเมืองระดับประเทศเริ่มเข้ามามีอำนาจในเวทีทางการเมือง และระบบตัวแทนพรรคการเมืองของไทยก็เริ่มมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนผ่านไปสู่อะบบพรรคการเมืองแบบสองพรรคใหญ่²² โดยที่พรรคชาติไทยเองก็พยายามที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในฐานะของพรรคขนาดกลาง

²² และแนวโน้มส่วนหนึ่งของ “ระบบสองพรรคใหญ่” ก็ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการว่าเป็นระบบพรรคการเมืองที่มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพมากกว่า ดู สิทธิพรหม นกสวน, “พรรคการเมือง และระบบพรรคการเมือง”, ม.ร.ว.พฤษิสาณ ชุมพล และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา(บรรณาธิการ), คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย (เล่ม 2), น. 256.

กล่าวได้ว่า ที่ผ่านมาพรรคชาติไทยเป็นพรรคที่ดำรงสถานะทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะในบทบาทของการเป็นฝ่ายบริหาร หรือในบทบาทของการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นพรรคที่มีความต่อเนื่องยาวนานในเวทีทางการเมือง และได้ประกาศจุดยืนในการมุ่งสู่การเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบัน ดังที่กล่าวไว้ว่า “จะเป็นพรรคการเมืองหลักที่จะเป็นทางเลือกของประชาชน โดยไม่มีความประสงค์จะยุบพรรค”²³

แต่อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของพรรคชาติไทยในเวลากว่า 35 ปี (นับตั้งแต่ปี 2517) ก็ต้องสะดุดหยุดลง นับจากวันที่พรรคชาติไทยได้ถูกพิจารณายุบพรรคการเมือง โดยการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยสิ้นสุดสถานะการเป็นพรรคการเมืองในทางกฎหมายตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และในขณะเดียวกัน กรรมการบริหารพรรค และหัวหน้าพรรคชาติไทย คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ก็ยังถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปีอีกด้วย

ภายใต้บริบททางการเมืองในเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นในช่วงภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 23 ธันวาคม 2550 โดยการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคพลังประชาชนได้รับเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมาก และเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยพรรคชาติไทยถือเป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลครั้งนี้²⁴ ภายในพรรคร่วมรัฐบาลประกอบด้วย 6 พรรค ได้แก่ พรรคพลังประชาชน ชาติไทย เพื่อแผ่นดิน รวมใจไทยชาติพัฒนา ประชากราช และมัชฌิมาธิปไตย ซึ่งมีนายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 25

²³ กล่าวในเวทีประชุมสามัญประจำปี 2545 ของพรรคชาติไทย, ข้อความอ้างถึงใน สมชาย ภคภาสน์ วิวัฒน์, “พรรคการเมืองไทย”, สีดา สอนศรี(บรรณาธิการ), พรรคการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), น. 262.

²⁴ กล่าวคือ ภายหลังการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม 2550 แม้พรรคพลังประชาชนจะได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด แต่ทางด้านของพรรคประชาธิปัตย์ก็มีความพยายามที่จะรวบรวมเสียงเพื่อจัดตั้งรัฐบาลเช่นเดียวกัน ดังนั้น พรรคขนาดกลาง อย่างชาติไทยจึงถือเป็นพรรคที่เป็นตัวแปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลขณะนั้น

รัฐบาลภายใต้การนำของ นายสมัคร สุนทรเวช ได้แสดงเจตจำนงและความต้องการที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยุบพรรคการเมือง ซึ่งนับหนึ่งถูกเข้าใจว่าเป็นการแก้ไขเพื่อเปิดโอกาสให้กรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยที่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองก่อนหน้านี้ได้กลับเข้ามามีบทบาทอีกครั้ง และนับหนึ่งถูกเข้าใจว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีของพ.ต.ท.

ทักษิณ ชินวัตร²⁵ ขณะนั้นนายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย และนางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้าพรรคมหาชนมาธิปไตย ในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล ต่างก็ออกมาสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยมุ่งประเด็นหลักไปยังกรณีที่ตั้งสองพรรคกำลังจะถูกพิจารณาคดี²⁶ จึงทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง คือ ฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่เคยยุติการชุมนุมหลังการรัฐประหารวันที่ 19 กันยายน 2549 หันมาชุมนุมประท้วงรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง และถือเป็นการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีการต่อสู้เรียกร้องยาวนานเป็นประวัติศาสตร์ จนนำไปสู่ความขัดแย้ง และการใช้ความรุนแรงตามมา โดยเฉพาะในเหตุการณ์วันที่ 7 ตุลาคม 2551²⁷

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเริ่มถูกคลี่คลายลงหลังจาก เกิดปัจจัยที่สำคัญ นั่นคือ ในวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ซึ่งได้มีการวินิจฉัยคดี “ยุบพรรคการเมือง” 3 พรรคด้วยกัน คือ พรรคพลังประชาชน พรรคมหาชนมาธิปไตย และพรรคชาติไทย²⁸

²⁵ วันที่ 1 เมษายน ที่ประชุมพรรคพลังประชาชนมีมติเห็นชอบในร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยปรับแก้ 13 มาตรา ใน 7 ประเด็น ประเด็นที่ถูกจับตามองคือ การยกเลิกมาตรา 309 เปิดทางให้อดีตรองกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย 111 คน ที่ถูกตัดสิทธิการเมือง 5 ปี จากคดียุบพรรคการเมือง เมื่อปี 2549 เพื่อสู้คดีขอสิทธิเลือกตั้งคืน โดยให้มีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2550 ดูรายละเอียด ในบทความ “พปช.ผ่านร่างแก้รธน. โละม.309 ปลุกชีพ '111ทรท.' เปิดทางนิรโทษกรรมคดียุบพรรค”. *มติชนรายวัน*, (ฉบับวันที่ 1 เมษายน 2551)

²⁶ ดูบทความ “บรรหารหนุนแก้ รธน. มุ่งปลดล็อกยุบพรรค”, *โพสต์ทูเดย์*, (ฉบับวันที่ 19 มีนาคม 2551)

²⁷ เหตุการณ์วันที่ 7 ตุลา 51 เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสลายการชุมนุมที่เกิดขึ้นหน้ารัฐสภา ในระหว่างที่นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์จะเข้าแถลงนโยบายต่อรัฐสภาทำให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจำนวนมาก เหตุการณ์ครั้งนี้สมาคมนักข่าวฯ ได้รวบรวมไว้ใน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, *บันทึกคนข่าว 7 ตุลา ข้อเท็จจริงที่แตกต่าง*, (กรุงเทพฯ : มติชน, 2551)

²⁸ เหตุที่ต้องกล่าวว่าการวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง เป็นเหตุปัจจัยสำคัญ เนื่องจากภายหลังจากการพิจารณาคดียุบพรรคการเมือง 3 พรรค คือ พรรคพลังประชาชน ชาติไทย มัชฌิมาธิปไตย ฝ่ายกลุ่มพันธมิตรฯ ที่ชุมนุมเคลื่อนไหวมาอย่างยาวนาน ก็ประกาศที่จะยุติการชุมนุมทันที ในวันเดียวกัน คือวันที่ 2 ธันวาคม 2551

โดยเหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดสิ้นสุดของพรรคชาติไทยในสถานภาพทางกฎหมาย ซึ่งถือเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่เคยมีบทบาทในทางประวัติศาสตร์การเมืองมาอย่างต่อเนื่อง

สาเหตุที่ทำให้พรรคชาติไทยถูกยุบสืบเนื่องมาจากกรณีของ รองเลขาธิการพรรค คือ นาย มณเฑียร สงฆ์ประชา กระทำคามผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้ง(กกต.) ได้วินิจฉัยว่า การกระทำของนายมณเฑียรนั้น มีส่วนก่อให้เกิดกระทำ สับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจ ให้บุคคลอื่นกระทำการที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง จึงพิจารณาให้ “ใบแดง” และยื่นต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย เพื่อยุบพรรคการเมือง

โดยศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นวินิจฉัย ต่อพรรคชาติไทย อยู่ 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรค กระทำคามผิดตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือไม่

ประเด็นที่ 2 เป็นเหตุให้สมควรให้ยุบพรรคการเมือง หรือไม่

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

ในส่วนของ การพิจารณานั้นศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติ 8:1 วินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติไทย และลงมติ 8:1 ตัดสิทธิทางการเมืองของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค เป็นเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค

โดยก่อนหน้าการพิจารณาคดีนั้น พรรคชาติไทยมีข้อโต้แย้ง ต่อกรณีดังกล่าวว่า หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นๆ ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในกรณีของการกระทำความผิดดังกล่าว และได้มีมาตรการภายในพรรคที่จะป้องกันไม่ให้ถูกพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคกระทำความผิดทางกฎหมายและประกาศของกกต.

แต่กระนั้นก็ตาม การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติไทย และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรค ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีข้อโต้แย้งนี้ว่า

“ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่อ้างว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองจะต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองแต่ละคนมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยฯ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 98 นั้น เห็นว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้ เป็นการเพิกถอน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว ก็มีอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องในประเด็นนี้ทั้งหมดจึง ฟังไม่ขึ้น”²⁹

ด้วยคำวินิจฉัยข้างต้น นอกจากพรรคชาติไทยจะถูกยุบพรรคแล้ว หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารที่เป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ถูกเพิกถอนสิทธิทางการเมืองด้วย ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคชาติไทยที่ต้องถูกตัดสิทธิ์ 5 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 19 คน ได้แก่

1. นายบรรหาร ศิลปอาชา	ส.ส.สุพรรณบุรี
2. นายสมศักดิ์ ปริศนานันกุล	ส.ส.อ่างทอง
3. น.ส.กัญญา ศิลปอาชา	ส.ส.สัดส่วน
4. นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์	ส.ส.สัดส่วน
5. นายประภัตร โพธสุธน	ส.ส.สัดส่วน
6. นายฉัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	ส.ส.สุพรรณบุรี
7. นายนพดล พลเสน	ส.ส.อุทัยธานี
8. นายกมล จิระพันธุ์วณิช	ส.ส.ลพบุรี
9. นายภูเฮง ขาวอหะซัน	ส.ส.นราธิวาส
10. นายชัยวุฒิ ธนาคมานุสรณ์	ส.ส.สิงห์บุรี
11. นายปณวัตร เลี้ยงผ่องพันธุ์	ส.ส.บุรีรัมย์
12. นายยุทธนา โพธิ์สุธน	ส.ส.สุพรรณบุรี
13. นายรัฐกิตติ์ ฝาสิทธิ์	ส.ส.อุบลราชธานี
14. นายวรารุช ศิลปอาชา	ส.ส.สุพรรณบุรี
15. นายศักดิ์ชัย จินตะเวช	ส.ส.อุบลราชธานี
16. นายสมพัฒน์ แก้วพิจิตร	ส.ส.นครปฐม
17. นายศิริพงษ์ อังคสกุลเกียรติ	ส.ส.ศรีสะเกษ

²⁹ ดูรายละเอียดคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีของการวินิจฉัยยุบพรรคชาติไทยโดยละเอียดทั้งหมดได้ใน www.concourt.or.th/download/Center_desic/.../center19_51.pdf

18. นายเอกพจน์ ปานแย้ม	ส.ส.ปทุมธานี
19. นายเสมอกลิ่น เทียงธรรม	ส.ส.สุพรรณบุรี

ภายหลังจากที่กรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิทางการเมือง สมาชิกพรรคชาติไทย (เดิมที่ถูกลยุบ) ก็ย้ายมาเข้าสังกัดพรรค “ชาติไทยพัฒนา” ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ถูกตั้งขึ้นมาเฉพาะ การเพื่อรองรับการเกิดขึ้นของกรณียุบพรรคดังกล่าว โดยตั้งเป็นพรรคการเมืองไว้เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2551 และต่อมาภายหลัง ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ 2 ประจำปี 2552 ที่ประชุมมีมติเลือก นายชุมพล ศิลปอาชา (ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นน้องชายของนายบรรหาร) เป็น หัวหน้าพรรค และมีการเลือกกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ จำนวน 9 คน โดยมีรายชื่อ กรรมการบริหารพรรคชาติไทยพัฒนา³⁰ ดังนี้

1. นายชุมพล ศิลปอาชา	หัวหน้าพรรค
2. นายกฤต รัตนคามินี	รองหัวหน้าพรรค
3. นายปรีชา จันเพชร	เลขาธิการพรรค
4. นายถาวร จำปาเงิน	รองเลขาธิการพรรค
5. นายวัชระ กรรณิการ์	โฆษกพรรค
6. นางพวงรัตน์ ชัยบุตร	เหรัญญิกพรรค
7. นายอรรถมชัย ตระการศาสตร์	นายทะเบียนสมาชิกพรรค
8. นายประสาร เรืองสุขอุดม	กรรมการบริหารพรรค
9. นายสุรัชย์ ทินเกิด	กรรมการบริหารพรรค

ในแง่หนึ่ง หากมองจากปรากฏการณ์ของการยุบพรรคที่เกิดขึ้นกับพรรคชาติไทย (และ กับอีกหลายพรรค) ในแง่ของการพัฒนาการเมือง การจะสร้างและพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความ เข้มแข็งและเป็นสถาบันทางการเมือง ส่วนหนึ่งมองได้ว่า มาตรการยุบพรรคอาจเป็นเหตุปัจจัยอีก ประการที่สำคัญ ซึ่งอาจสร้างอุปสรรคปัญหา ทำให้พัฒนาการของพรรคการเมืองขาดช่วงของความ

³⁰ เป็นรายชื่อกรรมการบริหารพรรคชาติไทยพัฒนาชุดที่ 2 แต่งตั้งเมื่อ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2552 ข้อมูลจากเว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลพรรคการเมืองไทย <http://politicalbase.in.th/index.php>

ต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกัน ส่วนหนึ่งของการพัฒนาการเมืองก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะมีกลไกในการควบคุมและตรวจสอบพรรคการเมืองอย่างเข้มข้นด้วยเช่นกัน เพื่อป้องกันปัญหาจากพฤติกรรมทางการเมืองที่ไม่พึงปรารถนาของบรรดานักการเมืองที่ทุจริต

โจทย์ใหญ่ที่สำคัญจากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ หากเชื่อมโยงต่อกับการศึกษาตามแนวพัฒนาการเมือง ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องย้อนกลับมามองว่า พรรคการเมืองของไทยนั้น มีระดับความเป็นสถาบันมากน้อยแค่ไหน เพื่อทบทวนว่า หลักการ และความจำเป็นตามเจตนารมณ์ที่มีมาตรการการจัดการปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งของนักการเมือง ด้วยการยุบพรรคการเมืองทั้งพรรค และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคนั้น จะเป็นเรื่องที่ทำเป็นต่อการพัฒนาการเมืองของไทยมากน้อยแค่ไหน หรือกลับจะยิ่งทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อพรรคการเมืองที่กำลังจะพัฒนาและเติบโตเป็นสถาบันการเมืองในอนาคต โดยผู้ศึกษาจะเลือกศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคที่มีความต่อเนื่องยาวนานพรรคหนึ่งของไทย โดยผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทของการวิเคราะห์ความเป็นสถาบันทางการเมือง